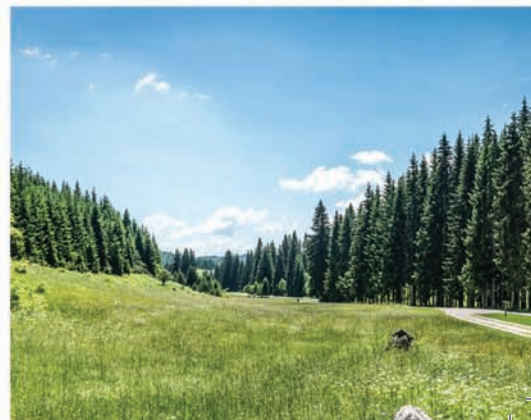
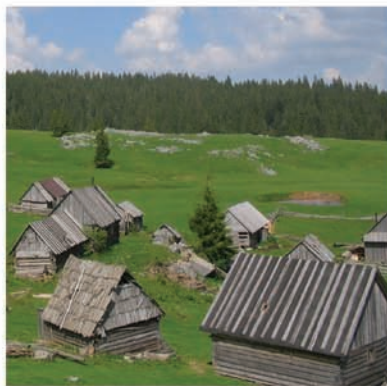

BIODIVERZITÁS – A TE VÁLLALKOZÁSOD

**Védett területek gazdasági fejlesztése
a természet segítségével**

Biodiverzitás – A te vállalkozásod

Védett területek gazdasági fejlesztése a természet segítségével

Kiadó:

Global Nature Fund – az ECO KARST projekt keretében mely a Duna Transznacionális Programból, az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával valósult meg.

Nemzetközi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Alapítvány
Fritz-Reichle-Ring 4, 78315 Radolfzell, Németország
Telefon: +49 7732 995-80

Szerzők:

Udo Gattenlöhner, Andrea Peiffer, Ronja Volles (Global Nature Fund)

Közreműködők:

Nadira Berbić (CENER21), Ana Bordjan (Szlovén Erdészeti Szolgálat), Anghel Drasovean (Apuseni Nemzeti Park), Melina Džajić Valjevac (CENER21), Aleksander Golob (Szlovén Erdészeti Szolgálat), Zlata Grabovac (Bijambare Tájvédelmi Terület), Katarina Husnjak Malovec (Žumberak-Samoborsko gorje Natúrpark), Dubravka Kranjčević (Žumberak-Samoborsko gorje Natúrpark), Kuslits Béla (MTA ÖK), Laufer Zsanett (Bükki Nemzeti Park Igazgatóság), Ranko Milanović (Tara Nemzeti Park), Christoph Nitsch (Kalkalpen Nemzeti Park), Franziska Pöpperl (Kalkalpen Nemzeti Park), Evelyn Rusdea (Freiburgi Egyetem), Schmotzer András (Bükki Nemzeti Park Igazgatóság), Irem Silajdžić (CENER 21), Jošt Stergaršek (Notranjska Regionális Park), Alexander Zinke (Környezetvédelmi Ügynökség, Ausztria)

Grafika és dizájn:

Center for Energy, Environment and Resources – CENER21, Szarajevó

Az elektronikus változat elérhetősége:

www.interreg-danube.eu/approved-projects/eco-karst/outputs

2018 május

A kiadvány az „ECO KARST - Karszt területek ökoszisztéma szolgáltatása – a helyi fenntartható fejlődés támogatása” című projekt keretében készült, mely a Duna Transznacionális Programból, az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával valósul meg.

Javasolt hivatkozás: Gattenlöhner U., Peiffer A., Volles R., 2018. Biodiverzitás – A te vállalkozásod – Védett területek gazdasági fejlesztése a természet segítségével. Interreg Duna Transznacionális Program, ECO KARST projekt

Tartalomjegyzék

1. A jelen kiadvány célja és célközönsége.....	4
2. A védett karszterületek ökoszisztéma-szolgáltatásai – a helyi fenntartható fejlődés támogatása.....	6
3. Mit jelent a biodiverzitás-barát vállalkozás?.....	6
Mit jelent a biológiai sokféleség (biodiverzitás)?.....	10
Melyek az ökoszisztéma-szolgáltatások?.....	10
4. Biodiverzitás-barát vállalkozások – nemzetközi megközelítések.....	12
5. Biodiverzitás-barát vállalkozások – a vizsgálati területeken alkalmazott megközelítések	20
Apuseni Nemzeti Park.....	22
Bijambare Tájvédelmi Körzet.....	26
Bükki Nemzeti Park.....	30
Kalkalpen Nemzeti Park.....	34
Notranjska Regionális Park	38
Tara Nemzeti Park	42
Žumberak-Samoborsko Gorje Natúrpark	46
6. Következő lépések - intézkedés – hogyan kezdjük el?.....	50
7. További példák biodiverzitás-barát vállalkozásokra.....	52
Szószedet.....	56

1. A jelen kiadvány célja és célközönsége

Kiadványunk célja, hogy felhívja a figyelmet a természetvédelmet és helyi gazdasági fejlődést ötvöző, mindkét terület számára kölcsönösen előnyös lehetőségekre. Az egyik út, amivel ezt a célt elérhetjük, az ún. „biodiverzitás-barát” vállalkozások támogatása.

A jelen kiadványt ajánljuk mindazon vállalkozók, gazdálkodók, lakosok, környezeti menedzsmenttel foglalkozó szakemberek és más érdeklődők számára, akik többet szeretnének megtudni azokról a vállalkozásokról, amelyek gazdasági tevékenységüket a természetvédelemmel és biodiverzitással sikeresen összehangolják.

Sikeres nemzetközi példák leírásán túl a kiadvány bemutatja az ECO KARST projekt hét vizsgálati területén jelenleg működő ígéretes vállalkozásokat is.

Tradicionális csónakot készít az egyik utolsó ácsmester, Szlovénia - Jošt Stergaršek ©

// 2. A védett karsztterületek ökoszisztéma-szolgáltatásai – a helyi fenntartható fejlődés támogatása

A kiadvány az ECO KARST projekt keretében került kiadásra. Az ECO KARST projekt célja, hogy a Duna- és Dinári térségben hozzájáruljon a karszt ökoszisztémák védelméhez, megőrzéséhez és fenntartható használatához azáltal, hogy növeli az ökoszisztéma rendszerekre vonatkozó tudatosságot, valamint az elkötelezett, helyi biodiverzitás-barát vállalkozók számát. A projekt hét védett karsztterületre terjed ki hét különböző országban, melyek hasonló jellemzőkkel és kihívásokkal néznek szembe.

A természeti erőforrások kezelésének holisztikus megközelítését nyújtó ECO KARST projekt kidolgozása és megvalósítása hét vizsgálati területen történik. Ennek megalapozása érdekében alapos elemzés készült a helyi ökoszisztémákról és az általuk a társadalom számára nyújtott szolgáltatásokról. Ezt az értékelést a „Védett karsztterületek ökoszisztéma-szolgáltatásai” című külön kiadványunk mutatja be.¹ Az ökoszisztéma-szolgáltatásokra támaszkodva új üzleti lehetőségeket lehet kidolgozni, amelyek nemcsak több munkalehetőséget biztosítanak, hanem hozzájárulnak a természetvédelem és a helyi közösség egy időben történő fejlesztéséhez.

A siker egyik kulcstényezője a helyi lakosok, önkormányzatok, vállalkozók, civil szervezetek, hatóságok és a védett terület kezelőjének együttműködése. A régióra vonatkozó ismereteikkel és elkötelezettségükkel új biodiverzitás-barát vállalkozásokat lehet létrehozni és a gyakorlatban megvalósítani.

¹Elérhető: <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/eco-karst/outputs>

A nedves karsztrétek és lápok növénye a veszélyeztetett kardvirág (Gladiolus) - Društvo Modro nebo fotóarchívum ©

3. Mit jelent a biodiverzitás-barát vállalkozás?

A biodiverzitás-barát vállalkozás olyan vállalkozás, ami pénzületi bevételt termel és ezzel egy időben pozitív hozzájárulásával segíti a biológiai sokféleség megőrzését.

Ez azért lényeges, mivel az egyének, közösségek és cégek a természeti erőforrások és ökoszisztéma rendszerek igénybevételével előnyökhöz jutnak. Az említett ökoszisztéma-szolgáltatások magukba foglalják az ökoszisztémák hozzájárulását az emberek jólétéhez és a gazdasági termelékenységhez. A biológiai sokféleség (vagy biodiverzitás) – a fajok, a gének, valamint az ökoszisztémák sokfélesége – támogatja az ökoszisztéma-szolgáltatások biztosítását és egyes gazdasági tevékenységek megvalósítását. Ez a működőképes gazdaság és a kedvező életfeltételek együttes meglétének alapja.

A világszerte bekövetkezett gyors gazdasági és népességnövekedés miatt folyamatosan nő a természetes alapanyagok felhasználása. Mindez párosulva a természeti környezet szennyezésével és túlzott kihasználásával, valamint az éghajlatváltozással, a biodiverzitás és ökoszisztéma-szolgáltatások példátlan eltűnéséhez vezethet.

A biodiverzitás-barát vállalkozások próbálják megtörni ezt az ördögi kört és lehetővé teszik a hosszú távú gazdasági fejlődés lehetőségét, miközben – ezzel egy időben – gondoskodnak a biodiverzitás védelméről. A hét vizsgált védett területen a biodiverzitás-barát fejlesztések legfontosabb gazdasági szektorai közé tartozik az erdőgazdálkodás, a mezőgazdaság és a turizmus.

Mit jelent a biológiai sokféleség (biodiverzitás)?

A biodiverzitás a fajok sokfélesége, a fajokon belüli genetikai változatossága (globális és helyi szinten), valamint az ökoszisztémák sokszínűsége.

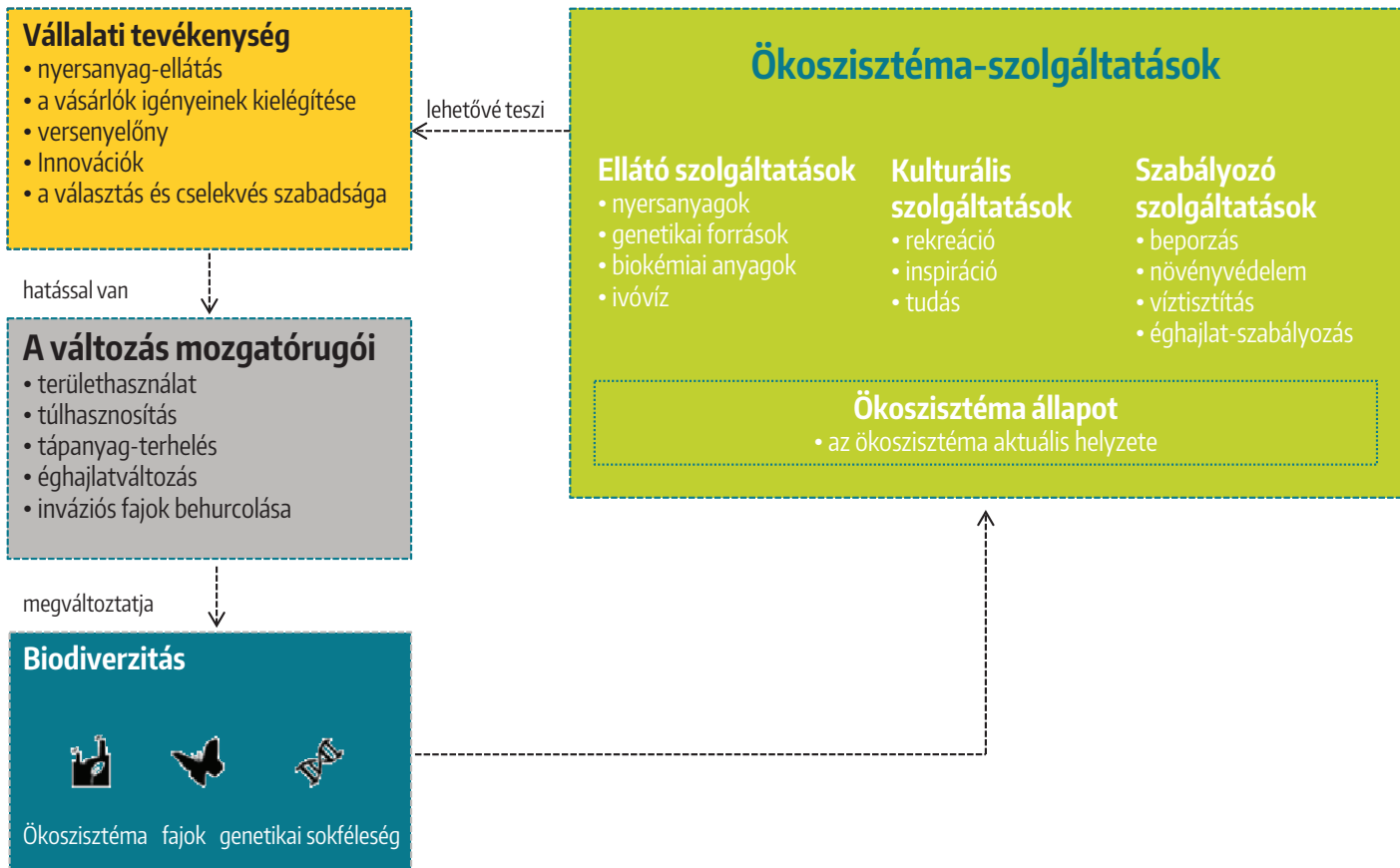
Melyek az ökoszisztéma-szolgáltatások?

Az ökoszisztéma-szolgáltatások olyan „ajándékok”, amelyeket a természet nyújt számunkra. Az ökoszisztéma-szolgáltatások fogalom célja, hogy egyszerűen fejezze ki a természet és a társadalom között létrejött komplex kapcsolatot. Ehhez a gazdaságtól kölcsönöz analógiát: a szolgáltató (az ökológiai rendszer) különféle szolgáltatásokat kínál a kedvezményezett (társadalom) számára.

Az ökoszisztéma szolgáltatásokat három kategóriába sorolhatjuk:

- **Ellátó szolgáltatások** – az ökoszisztéma által biztosított anyagok, termékek; úgymint élelmiszer, gabona, gyümölcs, üzemanyag, rost (fa, gyapjú), gyógynövények, természetes gyógyszerek, díszítőanyagok (pl. virágok) stb.
- **Szabályozó szolgáltatások** – a stabil és biztonságos életfeltételeket biztosító ökoszisztéma folyamatok, pl. levegőminőség-szabályozás, éghajlat-szabályozás, talajerózió, árvizek és járványok elleni védelem, víztisztítás, növényvédelem, beporzás szabályozása stb.
- **Kulturális szolgáltatások** – az ökoszisztémák által biztosított, nem anyagi természetű előnyök, pl. oktatás, spirituális gazdagodás, kognitív fejlődés, inspiráció, kikapcsolódás, szociális kapcsolatok, kulturális örökség, esztétikai élmény és ökoturizmus.

Az ökoszisztémák és az ökoszisztéma-szolgáltatások további bemutatását a “Védett karszterületek ökoszisztéma-szolgáltatásai” című kiadvány tartalmazza.

// 4. Biodiverzitás-barát vállalkozások – nemzetközi megközelítések

Világszerte nő a biodiverzitás-barát vállalkozásra vonatkozó elképzelések kidolgozása és megvalósítása. Az egyik leggyakrabban emlegetett példa a méhészet. A világon mindenhol népszerű és ízletes, gyógyhatású táplálékként fogyasztott méz előállításával a méhészek nemcsak bevételhez jutnak, hanem a beporzási hatáson keresztül segítik a biodiverzitást. Globálisan a vadon élő virágzó növényfajok közel 90 százaléka, az élelmiszerként felhasznált terményeknek pedig több mint 75 százaléka legalább részben állati beporzást igényel. A méhek a legfontosabb beporzó rovarok közé tartoznak, mivel több különféle és nagyszámú virágzó növényt keresnek fel a nap folyamán. A megváltozott gazdálkodási gyakorlatok, rovarirtó szerek használata, valamint számos faj és élőhely elvesztése miatt azonban a méheket és más vadon élő beporzó állatokat veszély fenyegeti. Mindezek miatt a méhészet nagyon fontos tevékenység. Különösen a bio-méztermelés járul hozzá kedvezően a fajvédelemhez, mivel csökkenti a szintetikus anyagok és orvosi kezelés szükségességét. A kaptárak elhelyezésének rendkívül nagy jelentősége van a bio-termelésben: megfelelő távolságba helyezendők az ipari létesítményektől, hagyományos mezőgazdasági tevékenységektől, valamint az autópályáktól. Egy másik példa a biodiverzitásra pozitív hatást gyakorló biodiverzitás-barát vállalkozásra az extenzív gyümölcsösök, illetve a termelés eredményeképp előállított gyümölcslevek, mustok, aszalványok. Egy kiterjedt gyümölcsöskert ökológiai szempontból átmenetet képvisel a nyílt és erdős területek között és több mint 5000 állat- illetve növényfaj számára képesek élőhelyet nyújtani. Ez a réteken meglévő különféle rétegeknek köszönhető: a talaj, az aljnövényzet, a mohák, az ágak, a gallyak, az elkorhadt fák vagy faodvak többféle életteret biztosítanak. A mezőgazdaság egyre intenzívebbé válásával a kaszáló gyümölcsösök menedéket nyújtanak a vadon élő növények- és állatok számára. A biodiverzitás védelmének támogatásán túl a gyümölcsösök védik a talajt az eróziótól, oxigént termelnek, jellegzetesen alakítják a tájat, valamint értékesek a szabadidős tevékenységek és a turizmus szempontjából is. A következő oldalakon nemzetközi példákat mutatunk be biodiverzitás-barát vállalkozásokra, amelyek ösztönzők lehetnek a helyi elképzelésekre és információkkal szolgálnak új vállalkozások létrehozásához védett területeken, pl. karszttájakon.

Hegyi árnikát (*Arnica montana*) gyűjtő férfi, Románia - Ecoherba & Bioflora, fotoarchívum ©

Rhöni Birkatenyésztés, Oberelsbach-Ginolfs, Németország | Extenzív földhasználat és állattenyésztés

Kolb úr családi vállalkozásban működtetett gazdasága a Rhöni Bioszféra Rezervátum területén található. A gazdaságban zöldegeket termesztnek és takarmányt állítanak elő az állatállomány, birkák, csirkék és libák számára. Egy szomszédos gazdálkodó vágóhidat üzemeltet a gazdálkodók egy csoportja számára. A húst ezt követően egy helyi hentes dolgozza fel. Josef Kolb a többi gazdálkodóval és feldolgozóval közösen helyi értékesítő láncot hozott létre. A termékeket mezőgazdasági boltban értékesítik. A hús kb. 80%-át a régió éttermeibe szállítják.

Biodiverzításra gyakorolt hatás: Egy német környezetvédelmi civil szervezettel (BUND) együttműködve Josef Kolb ismételten meghonosította a régióban a rhöni birkát, egy kipszultulás szélén álló fajtát. A birkák legelése a területen hozzájárul a táj fenntartásához és a legelők biodiverzitásának megőrzéséhez. Minden termékük bio

minősítéssel rendelkezik, ami azt jelenti, hogy vegyszerek nélkül állítják elő azokat.

A siker tényezői: A területen őshonos rhöni birka tenyésztését a gazdálkodó egyedi értékesítési pontként alkalmazza, melynek következtében megnőtt a termékek iránti érdeklődés a helyi éttermek részéről. A Rhöni Bioszféra Rezervátumban általános védjegyet alapítottak a régióban előállított termékek támogatására szigorú tagsági kritériumok szerint. Josef Kolb egyike a régió márkáját alkalmazó 300 termelőnek, feldolgozóknak, kiskereskedőnek és étteremnek. Ezek a tevékenységek mind jelentősen javították a termelők közötti együttműködést és hatásukra javult az információcsera az emberek között.

Josef Kolb

www.rhoenschaf-laden.de

info@kolbs-bio-hof.de

Rhöni birkatenyésztés, fotóarchívum

Dehesa Casablanca-Ambrosia, Cáceres, Spanyolország | Marhatenyésztés, -feldolgozás és -értékesítés

Enrique Vega több mint 35 éve dolgozik gazdálkodóként, egy tipikus, több mint 400 hektáros gazdaságot irányít Extremadurától északra. A Casablanca-Ambrosia farm egy spanyol „Dehesa”, ami egy hagyományos, ugyanakkor korszerű mediterrán gazdálkodási rendszer, ahol az állattartást ötvözik az erdőgazdálkodással és növénytermesztéssel. A gazdaságban biomarhahúst állítanak elő. A saját vágóhíd működtetésén keresztül a hús közvetlenül a fogyasztókhöz kerül. Mindezekon túl a farm néhány éve turisztikai és oktatási programokat is kínál.

Biodiverzításra gyakorolt hatás: A „Dehesa” sikeres példa arra, hogy a terményeket, állati takarmányt előállító és erdőgazdálkodással is foglalkozó külterjes gazdálkodás nemcsak kompatibilis a természetvédelemmel és vidékfejlesztéssel, hanem szükséges is mindkét cél megvalósításához. Enrique a kezdetektől nagy hangsúlyt

helyezett az egészséges talajra és az állatállomány sűrűségére. Őshonos marhafajtákat használ, amelyeket az évszaktól függően különböző legelőkre hajt. Emellett az állatokat őshonos pillangósokkal táplálja.

A siker tényezői: Enrique Vega a gazdaságot egy összetett természeti rendszerként értelmezi, továbbá az irányítására vonatkozó döntéseknél figyelembe veszik a környezetvédelmi kérdéseket. A hús közvetlen feldolgozása és értékesítése a vállalkozás sikerének központi aspektusa, mivel kiváló minőségű termékeket biztosít és bizalmon alapuló vevői kapcsolatokat hoz létre.

„Earth Good” Fogyasztói Szövetkezet, Skopje, Macedónia | Bioélelmiszereket előállító fogyasztói szövetkezet

A „Good Earth” fogyasztói szövetkezet bejegyzésére 2015-ben került sor. Tagjaik számára megszervezik a helyi macedón biotermékek értékesítését oly módon, hogy a szövetkezeti tagok a szezonális gyümölcsökből és zöldségekből minden héten kapnak egy kosárral. A szövetkezeti tagsággal nem rendelkező vásárlók boltban vehetik meg a termékeket. A fő cél, hogy a fogyasztók a régióban termelt egészséges és megbízható biotermékeket kapjanak elérhető áron. Három teljes munkaidőben alkalmazott munkavállaló dolgozik a boltban és pakol તે kb. 90 kosarat minden héten.

Biodiverzításra gyakorolt hatás: A szövetkezet által értékesített összes élelmiszert természetes úton, vegyi rovarirtó szerek és műtrágyák alkalmazása nélkül állítják elő. Közel 30 termesztő szállítja ide rendszeresen a termékeit. A gazdálkodókat speciális kritériumok – pl. rövid távolság, többfajú ültetvények, biogazdálkodás és egyéb fenntarthatósági tényezők – alapján választották ki. A termékek

szállítása tömegközlekedési eszközökkel történik, ami alacsony kibocsátási értéket és szállítási költséget jelent. Emellett, a szövetkezet tevékenységei során úgy jár el, hogy minimális hulladék keletkezzen: az üveget újrahasznosítják, a műanyag zacskók használatát pedig teljesen betiltották. A termelők számára továbbá programot szerveznek, ahol terménymagokat cserélhetnek egymással.

A siker tényezői: A szövetkezet elősegíti a közvetlen kapcsolattartást a termelők és fogyasztók között pl. farmlátogatások szervezésével. A kistermelők számára a szövetkezet előnyös, mivel így kevésbé függenek a nagyobb boltoktól. A „Good Earth” egyik lényeges sikertényezője a szövetkezet három társalapítójának és tulajdonosának a lelkesedése és az általuk képviselt értékek: ők a szövetkezet létrehozásával támogatják az ökológiai fenntarthatóságot és egészséges táplálkozást.

Heylenbvba, Geel, Belgium | Fenntartható tájkezelés

A vállalkozást Tom Heylen alapította 1995-ben, 21 éves korában, azt követően, hogy önkéntes környezetvédőként kezdett tevékenykedni. Úttörőnek számít Belgiumban, egyike volt az elsőknek, akik a védett területek természetbarát kezelését és tájtervezését kínálták. Az általa használt gépflootta lánctalpas kotrógépekből, dömperekből, traktorokból és kisebb gépek sorából áll. Legfőbb ügyfelei az állami intézmények, regionális önkormányzatok, természetvédelmi szervezetek, utóbbiak legtöbbször EU-projektek keretében (pl. Life Nature projektek) fordulnak hozzá.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: Az egyik legfontosabb munkamódszere a talajtömörítés korlátozása a munka során. A nehéz gépekkel végzett ismételt tereprendezés károkat okozhat a növények növekedésében, ezért könnyebb, jobb súlyeloszlással rendelkező berendezéseket használ. A cége végzi a védett területeken

a kaszálást, megakadályozza, hogy a gyepeket benője az erdő, valamint erdőgazdálkodással is foglalkozik sérülékeny környezetben. Mindezekon túl a lehető legnagyobb mértékben természetes anyagokat (pl. tanúsítvánnyal rendelkező faanyagot, biológiailag lebomló gépolajat) használ. A vállalat távoli helyeken szennyvízkezelő rendszereket is épít természetes rendszerek, pl. nád vagy lávakövek felhasználásával víztisztítás céljából.

A siker tényezői: Tom Heylen cégét egyéni vállalkozóként alapította, ma azonban 23 embert alkalmaz. A természetvédő munka során szerzett tapasztalatai, valamint a megrendelő igényei jelentősen hozzájárultak vállalkozása sikeres növekedéséhez. A környezettudatosság munkavállalói körében való kialakítása, illetve a berendezéseknek a célhoz történő igazítása nagyban elősegítik a biológiai sokféleség sikeres védelmét és kialakítását.

Urnatur, Ödeshög, Svédország | Ökoturizmus, gazdálkodás

A biológus és tervező Ulrika Krynitz valamint az erdész Håkan Strotz közösen birtokolnak egy 50 hektár területű gazdaságot, ahol 2007-ben indították el ökoturisztikai vállalkozásukat. A magán vendégeket és konferenciák résztvevőit exkluzív faházakban szállásolják el. Ezeket a faházakat Håkan úr építette az erdő fáit használva, a házbelsőt Ulrika tervezte. Az elektromos áram nélküli házikók egy erdős területen kaptak helyet, távol a gazdaság épületeitől. A vendégeknek a gazdaság saját konyhakertjében termesztett zöldségeket, az ott nevelt birkák húsát, az erdőben gyűjtött gombákat, bogyókat, valamint a tóból fogott halakat kínálják.

Biodiverzításra gyakorolt hatás: A bemutatott ökoturisztikai vállalkozás tulajdonosai elmondták, hogy a turizmus lehetővé teszi számukra, hogy több időt szenteljenek a biodiverzitás megőrzésének. A természetvédelem területén végzett munkájuk azonban nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy az emberek értékes és különleges élményt szerezzenek a farmon. Céljuk, hogy a gazdaságukat

hagyományos módon műveljék. A széna begyűjtését például július végén végzik, hagyományos technikákkal, hogy elősegítsék a veszélyeztetett növényfajok fennmaradását a tulajdonukban lévő mezőkön. A gazdaságban fogyasztott összes terméket környezetbarát módon állítják elő, vagy közeli forrásokból szerzik be. Azzal, hogy az elektromos áram előállítására napelemeket alkalmaznak, fűtésre az erdő fáit használják, a természeti erőforrások lehető legnagyobb mértékű megtakarítására törekednek.

A siker tényezői: Ulrika és Håkan elmondták, hogy lényeges volt számukra, hogy a munkájukat a kezdetektől a természetvédelemre összpontosítsák; büszkék az általuk megteremtett egészséges ökoszisztémákra és saját magukat „a biodiverzitás gazdagítóként” jellemeznék. Azt is fontos felismernünk, hogy nő az igény az autentikus, természetben alapuló turizmusra. Míg kezdetben sokan nem hittek a terveikben, ma már egyre többen érdeklődnek turisztikai és természetvédelmi törekvéseik iránt.

Wilderness Scotland, Aviemore, Skócia | Ökoturizmus, környezetvédelmi nevelés

A 2001-ben alapított „Wilderness Scotland” túraszervező vállalkozás, a szünidő aktív, kalandos eltöltését és a természetben szerzett élmények széles körét kínálja a Skót-felföldön. A vállalkozás célja, hogy segítséget nyújtson az embereknek megtalálni az utat a természethez és elősegítse, hogy a természetet fenntartható módon élvezzék. A helyi gazdaság támogatása érdekében a „Wilderness Scotland” a helyileg előállított élelmiszereket részesíti előnyben, valamint kis családi hotelekkel és éttermekkel működik együtt.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: A Wilderness Scotland különböző módokon igyekszik minimálisra csökkenteni a környezetre gyakorolt hatását. Környezetvédelmi kockázatértékeléseket végez a túráik esetleges negatív hatásainak elemzésére, továbbá a nemzetközi „Ne hagyj nyomot” („Leave no trace”) szabvány szerint jár el, amivel biztosítja, hogy a túrák ne okozzanak kárt a természetben. Túravezetők természetvédelmi oktatással foglalkozó képzésben is

részesülnek. A „Természetvédelmet Támogató Kezdeményezésen” keresztül az ügyfelek a foglalás időpontjában önként támogathatják Skócia szerte az alulról indított természetvédelmi törekvéseket.

A siker tényezői: A túravezetők magas szintű szaktudásának, valamint a működési területükön lévő nemzeti parkokkal és más, vadgazdálkodással foglalkozó szakemberekkel való szoros együttműködésnek köszönhetően a „Wilderness Scotland” lenyűgöző természeti élményeket kínál. A vállalkozás ugyanakkor a helyi közösségek és vállalkozások bevonásával és velük együttműködve, magas szintű szolgáltatást biztosít a vendégek számára. Összességében, az említett erőfeszítéseken keresztül felejtethetetlen élményekben részesülnek a turisták.

5. Biodiverzitás-barát vállalkozások – a vizsgálati területeken alkalmazott megközelítések

A hét védett projektterület hasonló kihívásokkal néz szembe a biodiverzitás-barát vállalkozások fejlesztése során. Az összes védett területen és környező területeiken működnek azonban már olyan vállalkozások, ahol megtették az első lépéseket a természet és kulturális örökség védelme felé. A következő oldalakon minden egyes vizsgált területről két helyi vállalkozást mutatunk be röviden. Ezeknek a vállalkozásoknak vagy egyéneknek lehetőségük van arra, hogy biodiverzitás-barát vállalkozássá váljanak, illetve már jelenleg is annak tekinthetők. Ezeket a helyi példákat tovább lehet vinni, át lehet adni más régióknak is.

Vidéki táj az Apuseni Nemzeti Parkban, Románia - Apuseni Nemzeti Park fotóarchívuma ©

APUSENI NEMZETI PARK

Az Apuseni Nemzeti Park Romániában, a Kárpátok nyugati oldalán, 75.784 hektár nagyságú területen fekszik. A területen több mint 1500 barlang, kiterjedt erdőségek találhatóak és mintegy 1550 növényfajt és 1350 állatfajt felölelő gazdag biodiverzitás jellemző rá. A parkban található a világon a legnagyobb föld alatti jég-képződmény, továbbá fossziliákban gazdag lelőhelyeket is találunk itt, pl. a Medve-barlangot. Több vállalkozás működik már a parkon belül és annak környékén. A nemzeti park területén belül működő vállalkozásoknak elméletileg hatósági engedéllyel kell rendelkezniük. A vállalkozások túlnyomórészt kisméretűek, körük a fafeldolgozó cégektől, gazdaságokon, gyógynövényeket termeszto vállalkozásokon át a méhészekig és turisztikai létesítményekig terjed.

Nyári szállás a Gardisoara völgyében, Apuseni Nemzeti Park, Románia - Apuseni Nemzeti Park fotóarchívuma ©

Ecoherba&Bioflora Apuseni, Ecoherba Ltd. (Gyulafehérvár); Bioflora Apuseni Ltd., (Kolozsvár, Románia) | Gyógynövények

Az Ecoherba&Bioflora Apuseniare egy több európai intézményben (Freiburgi Egyetem, Németország; WWF-, Egyesült Királyság; Agrártudományi Egyetem; Állatorvosi Egyetem (Kolozsvár), Weleda AG) folyó, különböző tudományterületeket és kultúrát felölelő, hosszú kutatási folyamat eredménye. A területen az első kutatásokat 1995-ben a Freiburg Egyetem végezte, majd kezdeményezte az Apuseni projekt elindítását. Az ezt követő „Arnica projekt” során épült ki a kapcsolat a németországi Weleda AG céggel, majd az említett kutatás és fejlesztés eredményeképpen 2007-ben létrehozták az Ecoherb vállalkozást. 2010-ben a Weleda ajánlásával jött létre a Bioflora Apuseni, ami járható, működő megoldásként válaszol az új társadalmi-gazdasági kihívásokra. A két vállalkozás 25 szezonális munkaerőt és négy állandó munkavállalót alkalmaz. Az egyik legjelentősebb alapanyaga az arnika (*Arnica montana*) nevű gyógynövény, amit fontos összetevő több gyógyszerben és kozmetikai termékben.

Biodiverzításra gyakorolt hatás: A vállalkozások elsősorban az alacsony tápanyagszinttel rendelkező, elhagyatott gyepekre helyezik a hangsúlyt az Erdélyi-szigethegység hagyományos tájain. Az ilyen jellegű fajgazdag, tápanyagszegény rétek és legelők Európa legveszélyeztetettebb élőhelyei közé tartoznak. A fő cél ezen élőhelyek megőrzése a veszélyeztetett fajokban gazdag kulturális tájon, fenntartható földhasználati minták alkalmazásán és az arnika méltányos értékesítésén keresztül.

A siker tényezői: A vállalatok a Weledával együttműködve képzéseket szerveznek a helyi növénygyűjtőknek az arnika virágzat fenntartható begyűjtésének biztosítása érdekében. Az összegyűjtött friss anyagot megfelelő higiéniai feltételek mellett és hőmérsékleten szállítják a helyi szárítóüzembe, ahol optimális feltételek mellett dolgozzák fel. A biotanúsítvánnyal rendelkező végső termék a kiváló minőségű, száraz Arnica virágzat, amit a Weleda AG méltányos áron vásárol fel.

„Fedezd Fel a Természetet Szövetség”, Kolozsvár, Románia | Fenntartható turizmus támogatása

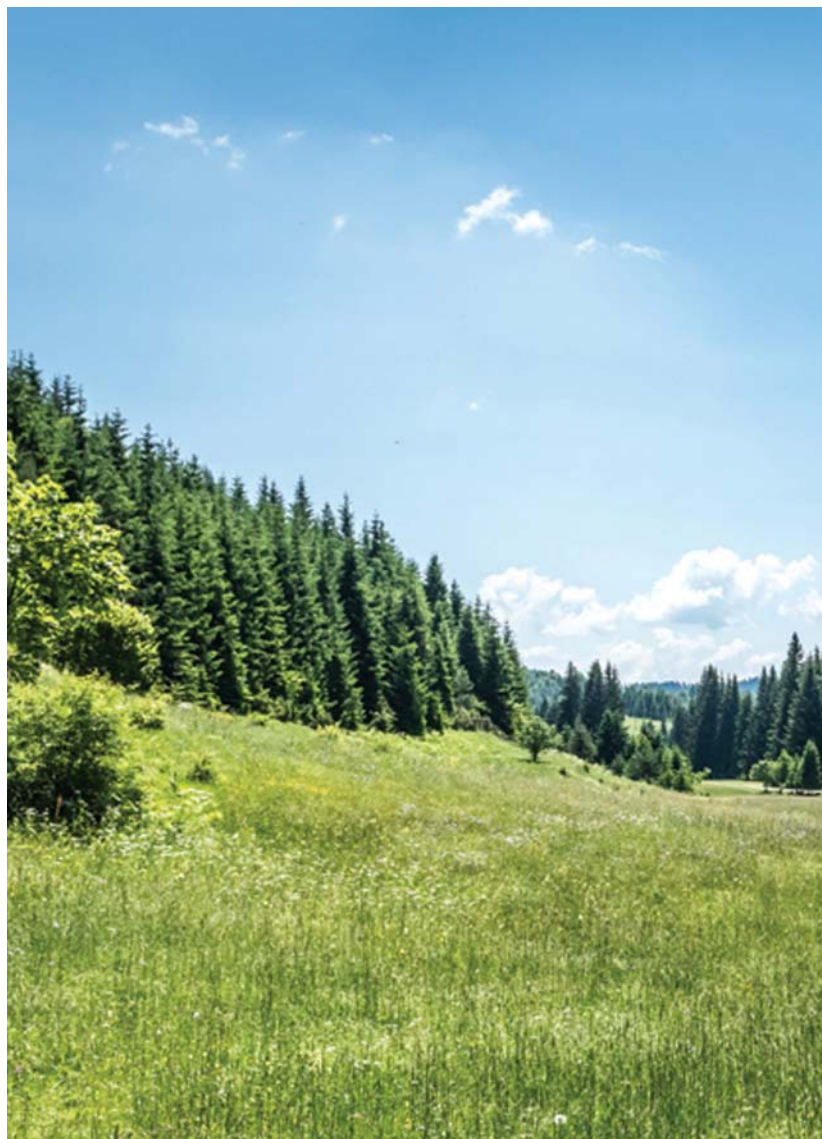
A „Fedezd Fel a Természetet Szövetség” civil szervezet megalapítására az „Innovatív és Felelős Turisztikai Területek” projekt eredményeképpen került sor. A lovas turizmushoz kapcsolódó tevékenységek 2006-ban indultak. 2010-től a szövetség lovas túravezetők számára nyújt képzéseket és tanúsítási rendszereket. Jelenleg összesen 7 fő – a többségük projekt alapon – dolgozik a program keretein belül.

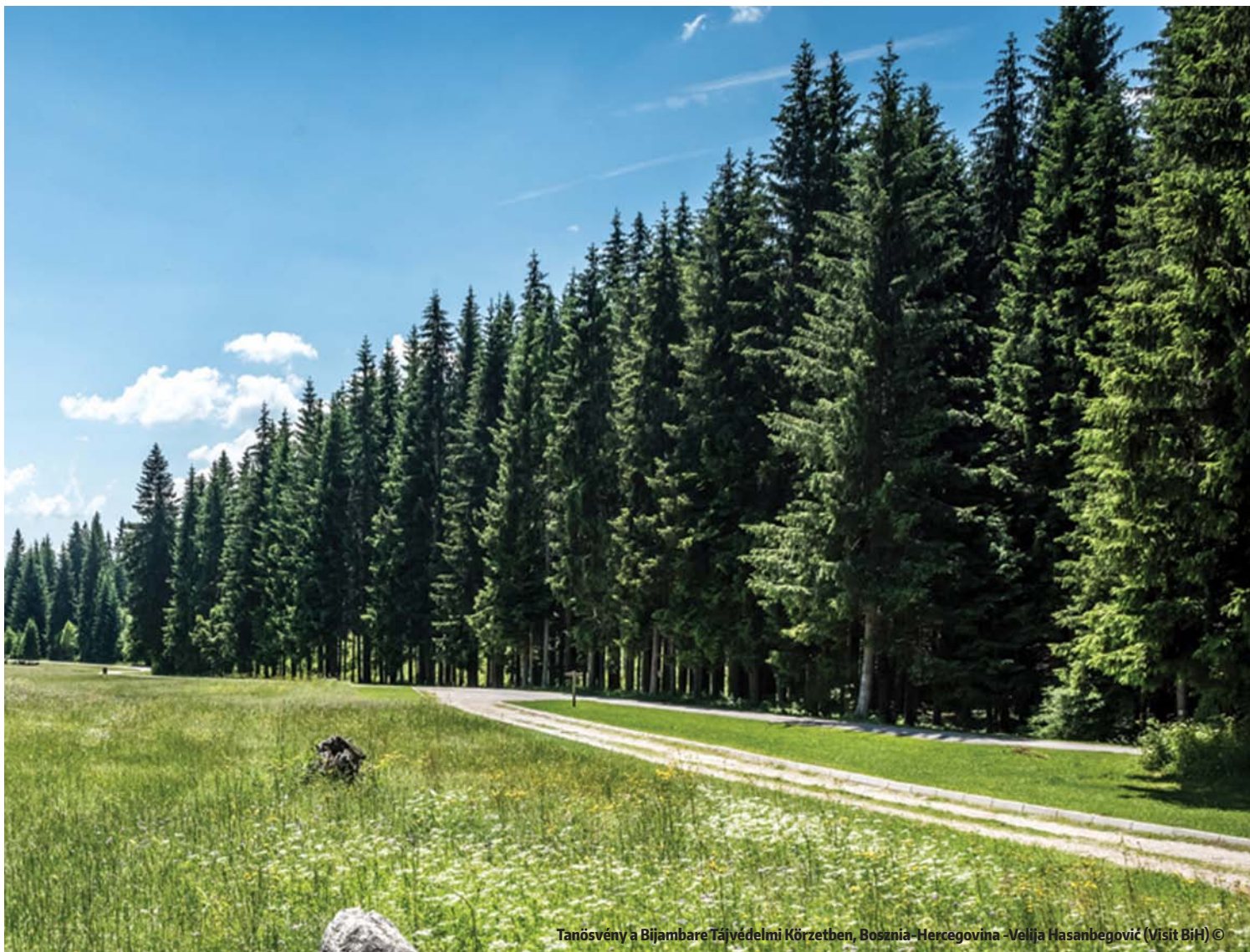
Biodiverzításra gyakorolt hatás: A hálózat célja a felelős turisztikai perspektíva szellemében működő kisvállalkozások fejlesztése a vidék gazdasági versenyképességének javítása érdekében.

A siker tényezői: A „Fedezd Fel a Természetet Szövetség” fő célja a lovas turizmus, mint ökoturisztikai lehetőség támogatása a vidéki közösségek számára az Erdélyi-szigethegység és egyéb romániai vidékeken elhelyezkedő védett területeken belül, illetve azok környékén. A lovaglásnak nagy hagyományai vannak ebben a térségben.

BIJAMBARE TÁJVÉDELMI KÖRZET

A Bijambare Tájvédelmi Körzet területe mindössze 497 hektár Bosznia-Hercegovina keleti részén, Szarajevótól északra. A területet dimbes-dombos hegyi rétek, sűrű erdők és sziklás mészkő gerincek jellemzik. Több mint 800 edényes növényfaj, számos emlős-, madár-, hüllő-, kétlábú, puhatestű és rovarfaj található a védett területen. A tájat karsztképződmények, pl. víznyelők és barlangok jellemzik. A védett tájegység határain belül nem működik vállalkozás, a védett terület környékén élő tíz közösség azonban kisvállalkozások hálózatát működteti, melyek főként helyi gyógynövényekből és fából készítik termékeiket.

Tanósvény a Bijambare Tájivédelmi Körzetben, Bosznia-Hercegovina - Velija Hasanbegović (Visit BiH) ©

Biohalilović d.o.o, Ilijaš, Bosznia-Hercegovina | Mezőgazdaság és gyógynövény-feldolgozás

A Bio-Halilović d.o.o családi vállalkozást 1983-ban alapították, orvosi és aromatikus gyógynövények, gabonafélék, valamint zöldségek termesztésével foglalkozik több mint 150 hektáron, a tengerszint felett 1000 méteres magasságban. „Liliya” márkaneven gyógyhatású és aromatikus gyógynövényeket, teákat, illóolajokat, dekorációs termékeket állítanak elő. A vállalkozás 10 munkavállalót és további 100 szezonális munkást foglalkoztat. A termékeiket a helyi boltokban és közvetlenül nemzetközi gyógyszeripari vállalatoknak, gyógyszerházaknak értékesítik.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: A termékek ellenőrzését két biotermék tanúsítási rendszer végzi (az európai és amerikai piac számára). A terület legfontosabb termékei a hajdina/tatárka és más, a

területen természetesen előforduló növények, pl. kamilla (*Chamomilla off.*), citromfű (*Melissa off.*) és palástfű (*Alchemilla sp.*).

A siker tényezői: A Bio-Halilović számos kedvelt gyógynövényt kínál. Egy USAID projekt keretén belül jól átgondolt és kidolgozott marketing stratégiának, valamint jó minőségű termékeiknek köszönhetően a vállalkozás bevételei növekednek.

Standard Bútorgyár, Illijaš, Bosznia-Hercegovina | fafeldolgozás, bútorgyártás

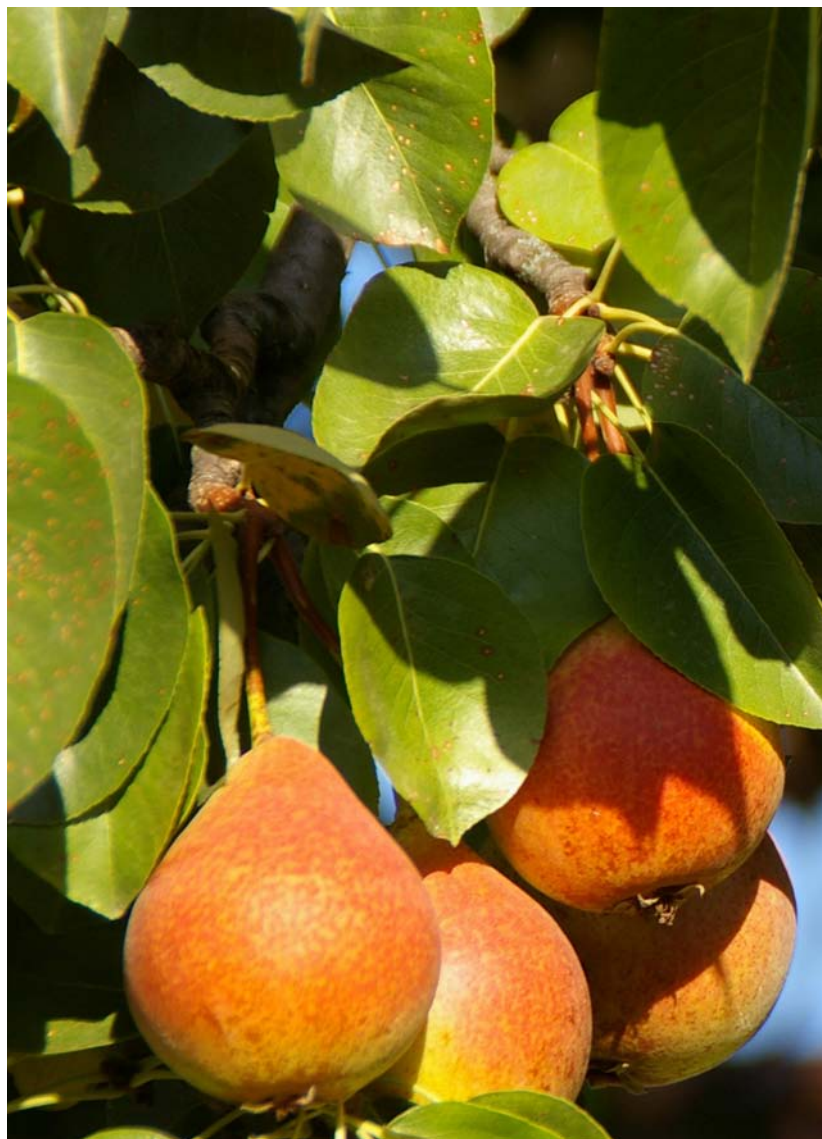
A Standard Bútorgyár vállalkozást több mint 50 évvel ezelőtt alapították, ma több mint 750 alkalmazottat foglalkoztat. Bútoraikat főként a régióból, részben pedig az EU-ból importált fából (tölgyből, bükkből és diófából) készítik. A székek bevonására bőr, „öko”-minősítésű bőr és szövet kárpitanyagot használnak.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: A Standard Bútorgyár által gyártott összes termék FSC (Erdőgazdálkodási Tanács) tanúsítvánnyal rendelkezik. Az FSC szabványok célja az erdők védelme a felelős erdőgazdálkodás támogatásával és az átláthatóság megteremtésével a fogyasztók számára. A kritériumok megakadályozzák az ellenőrizetlen erdőirtást, az emberi jogok megsértését, valamint a környezetszennyezést, ezáltal lehetőség nyílik az alapvető természetes erdei funkciók megőrzésére.

A siker tényezői: A kiváló minőség és korlátozott helyi igények miatt a vállalkozás nemcsak a nemzeti piacon, hanem Európa-szerte is értékesíti termékeit.

BÜKKI NEMZETI PARK

A Bükki Nemzeti Park Magyarországon, az Északi-középhegységben, közel 43.000 hektár nagyságú területen fekszik. A régiót karsztfelszínek és erdővel borított hegyek jellemzik. A terület növény- és állatállománya nagyfokú változatosságot mutat, hegyvidéki és déli elemekkel. A barlangok a földalatti karsztképződmények gazdag és változatos világába vezetnek, ezért részlegesen nyitva állnak a turisztikai és gyógyterápiás tevékenységek előtt. Egy község (Répáshuta) és Miskolc városhoz tartozó két településrész található a parkon belül, 20 másik falu pedig a határán helyezkedik el, emiatt sok kis családi vállalkozás működik aktívan a régióban; gyógynövényeket, növényeket gyűjtenek, lekvárt, sajtot, szörpöket készítenek, éttermet üzemeltetnek vagy szálláshelyet kínálnak.

Kaszáló gyümölcsösök jellemző fája a körte, Bükk National Park - Schotzer András ©

Bükki Sajt Manufaktúra, Mónosbél, Magyarország | Mezőgazdaság, tejtermékek, étterem, vendéglátás

A 2005-ben alapított, sajtkészítéssel foglalkozó Bükki Sajt Manufaktúra családi vállalkozás, amely a hagyományos sajt kultúrát folytatja a régióban. A két alkalmazottat foglalkoztató családi vállalkozás havonta körülbelül 800 kg sajtot készít a saját gazdaságukban tartott kecskék és magyar tarka tehén tejének felhasználásával. Nyáron külterjes legeltetést alkalmaznak, télen Sándor Tamás kiváló minőségű saját szénáját, illetve a helyi gazdálkodóktól beszerzett takarmányt használik.

Biodiverzításra gyakorolt hatás: Az állatok hegyi legelőkön legelnek (a tengerszint felett 400-450 méter magasságban) a Bükkhegységben, a nemzeti park közelében. Ezeken a kiterjedt gyepterületeken számos gyógynövény él. A gyepek felhagyása és ennek következményeképp a bokrok és fák túlzott elterjedése valódi veszélyt jelent tájképi szempontból is. Sándor Tamás és csapata sok

időt tölt a cserjék mechanikus eltávolításával, miközben az őshonos fákat és gyümölcsfákat, úgymint alma- és körtefákat visszahagyják. A legelőn nem használ rovarirtó és egyéb vegyszereket. Állatai kezelésére gyógyszerek helyett gyógynövény-keverékeket alkalmaz eredményesen.

A siker tényezői: Az évszaktól függően különböző sajtspecialitásokat készítenek, amelyek kiváló minőségűek és változatosak. A vállalkozás több forgalmazási csatornát használ termékei értékesítésére: körülbelül 30 partnernek szállítanak, főleg hotelek és éttermek számára a régió kívül, egészen Budapestig; emellett a sajtot helyi piacokon, fesztiválokon értékesítik, valamint sajtkestő eseményeket szerveznek. A vállalkozás mindezek mellett megkapta a „Bükki Nemzeti Parki termék” védjegyet is.

Mr. Sándor Tamás

www.bukkisajt.hu/kapcsolat

hegyvidékisajt@gmail.com

Bükki Sajt Manufaktúra, fotóarchívum

Archeopark, Szilvásvárad, Magyarország | oktatás, túravezetés

Regős József több tematikus túrát, pl. barlangtúrát kínál iskolák, családok vagy más csoportok számára a nemzeti park területén. Az Archeoparkot jelenlegi állapotában 2011-ben hozta létre. Az Archeoparkban, ami az egyetlen kőkorszaki park Magyarországon, főleg a fiatalabb látogatók ismerkedhetnek meg a Bükk régió történelmével és kipróbálhatják - pl. őskori eszközök készítésével - hogyan éltek az ősemberek. A főszezonban, áprilistól augusztusig az Archeopark két-három főt foglalkoztat.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: A gyermekek a biológiai sokféleség jelentőségéről és az éghajlatváltozás hatásáról is tanulnak az Archeoparkban. A látogatók több tudományterületet is érintő betekintést nyernek a tájba, a régészettől egészen a biodiverzitásig.

A siker tényezői: Regős József 30 évvel ezelőtt kezdett érdeklődni a barlangkutatás és régészet iránt, azóta több száz új barlangot fedezett fel a Bükki Nemzeti Parkban. Gyakorló oktatóként közérthető nyelvet használ, ami a siker egyik lényeges tényezője. Évente kb. 5.000 vendég keresi fel a parkját, a többségük szervezett csoportként, pl. iskolai osztállyal.

KALKALPEN NEMZETI PARK

Az Ausztriában található Kalkalpen Nemzeti Park 20.850 hektár terület védelméről gondoskodik. A nemzeti park legfőbb jellegzetessége az erdő, ami a terület 80 százalékát borítja. A terület többi részén alpesi legelők, sziklaképződmények és hegyi patakok találhatóak. A nemzeti park különlegessége a sokféle virágos növény, bogár- és lepkefaj. A Kalkalpen Nemzeti Parkban nem engedélyezik a hagyományos vállalkozásokat, azonban a régió, 18 önkormányzatával együtt, számos közepes méretű, a gazdálkodó, élelmiszergyártó és turisztikai szektorban tevékenykedő vállalkozásoknak ad otthont.

Kilátás a Sengsengebirge hegységre a Kalkalpen Nemzeti Parkban, Ausztria - H. Erber ©

E-mobility, Steyr, Ausztria | Kerékpáros túrák, kerékpárkölsönzés és bolt

Az E-mobility a Kalkalpen Nemzeti Parkban működő vállalkozás, amely e-kerékpáros („E-bike”) túrákat kínál a park területén és környékén. Mindezekon túl hosszabb e-kerékpáros vakációkat is szerveznek más országokba. A vendégek különböző túratípusok közül választhatnak, amelyek mindegyike más témát helyez előtérbe: pl. hegyi farmtúrák, túra gyümölcsbor készítőkhöz, illetve más egyéni tematikákat követnek. Ilyen módon mások, pl. éttermek is profitálnak a túrákból.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: Az e-kerékpárok lehetővé teszik, hogy a Nemzet Parkot elektromos járművel fedezzük fel szennyezőanyag vagy zajterhelés nélkül. A vendégek szélesebb köre – eltérő edzettségű és korú emberek – szerezhetnek tapasztalatot így a nemzeti parkról, annak természeti értékeiről. Mindezekon túl az E-mobility vezetett túrákat kínálva gondoskodik a nemzeti park látogatóinak felelős viselkedéséről.

A siker tényezői: Az E-mobility egy új ügyfélcsoportot céloz meg. Az e-kerékpárok nagy előnye, hogy különböző edzettségű és korú embereket képes összehangolni. Emellett olyan embereket is megszólít, akik egyébként nem vesznek részt kerékpáros túrákon, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy nagyobb és magasabban fekvő területeket fedezhessenek fel. Ez versenyelőnyt jelent az E-mobility-nek más hasonló vállalkozásokkal szemben.

kalkalpen.wild, Molln, Ausztria | Prémium minőségű vadhús értékesítése és forgalmazása

A „Kalkalpen.wild” nevű kisvállalkozás a Kalkalpen Nemzeti Park és környező területéről származó vadhús értékesítésével foglalkozik. A vadhús feldolgozása az egyik legmodernebb üzemben, magas minőségi szabványoknak eleget téve történik. A vadhúst prémium terméként az interneten keresztül értékesítik. A vállalkozás célja a nemzeti park területén meglévő potenciál hasznosítása.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: A nemzeti parkban élő patás nagyvadak számát szabályozni szükséges a csúcragadozók hiánya miatt. A védett területen és környékén élő vadállatok általában nem kerülnek kapcsolatba műtrágyával, rovarirtó szerekkel, illetve a mezőgazdaságban használt egyéb vegyszerekkel. Mindezekon túl a vadállatokat hivatásos vadászok ólommentes lőszer alkalmazásával lövik ki. Ezzel megelőzik magának a vadhúsnek az ólomszennyezését és

más állatok mérgezését a vadászatból visszamaradt maradványokon keresztül. A tervek között szerepel, hogy meggyőzzék a vadászokat a védett terület környékén, hogy ők is ólommentes lőszeret használnak a környezet védelme érdekében, valamint azért, hogy magasabb árat kapjanak a vadhúsért.

A siker tényezői: A Kalkalpen.wild a kiváló minőségű, szennyezésmentes húst szándékosan kiemelt versenylőnyként használja. Ez az, ami a regionális prémium minőségű húsokat értékelő egyéni vásárlókat és éttermeket vonzza. Az értékesítést a kiváló minőségű húsokra specializálódott (www.nahgenuss.at) platformon és a vállalkozás saját online boltján keresztül végzik. A Kalkalpen.wild második helyezést ért el a természetvédelmet a fenntartható fejlődéssel kombináló vállalkozásoknak kiírt versenyen.

NOTRANJSKA REGIONÁLIS PARK

A Notranjska Regionális Park körülbelül 22.200 hektáron terül el Szlovénia középső és déli részének határán. Jellegzetességei az érintetlen bükk- és fenyőerdők, ahol barnamedvék, farkasok és hiúzok barangolnak háborítatlanul; valamint kiemelt látványossága a parknak az időszakos Cerknica-tó. A terület természeti és táji sokfékesége a karszt barlangjaival és a rétekekkel kiemelkedő. A Szlovénia területén talált összes madár mintegy 3/4-ét, az emlősök kb. felét és az összes lepkefaj több mint 2/3-át a Notranjska Regionális Parkban figyelték meg. Megközelítőleg 11.500 ember él a park határain belül elhelyezkedő 65 településen. Közülük sokan részesülnek a helyi ökoszisztéma-szolgáltatások – pl. faanyag, állattartás és rekreációs tevékenységek – által biztosított előnyökből. A helyi vállalatok főleg erdőgazdálkodással és fafeldolgozással foglalkoznak, míg a turizmus ágazat és a fenntartható mezőgazdaság jelentős potenciált jelent a régió gazdasági fejlődése szempontjából.

Teljes virágzásban a gyíkhagyma (*Allium angulosum*) a Notranjska Regionális Parkban - Jošt Stergaršek ©

„Kék Ég társaság”, Pivka, Szlovénia | Túravezetés, környezetvédelmi oktatás

A „Kék Ég Társaság” elnöke a túravezetőként dolgozó Marko Cvetko, aki a Notranjska Regionális Parkban kínál túrázási lehetőségeket. Különböző távú, természeti és kulturális szempontokat is magukban foglaló, egynapos túrákat lehet lefoglalni. A túrák során a résztvevők meglátogatják a történelmi, természeti nevezetességeket és a helyi farmokat.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: A túrák korlátozott résztvevő számmal, maximum 20 fővel indulnak a flórára és faunára gyakorolt hatás csökkentése érdekében. A túrák során a vendégek világos, érthető tájékoztatást kapnak a növények és állatok értékéről a vadon termő élelmiszerek és természetes építőanyagok felhasználásának bemutatásán keresztül. Emellett Marko ritka növényeket, többek között ritka orchideafélét mutat be a Cerknica-tó körül.

A siker tényezői: Marko Cvetko és a „Kék Ég Társaság” sikeresen ötvözi a lenyűgöző természeti élményeket a helyi értékekre vonatkozó információkkal. Mindezekon túl Marko Cvetko egy kis farm tulajdonosa is egyben, ahol különféle növényeket termeszt, amelyeket a gyógynövényekről és biogazdálkodásról szóló foglalkozásokon használnak fel.

Marko Cvetko

www.dmn.si

vetko.marko@gmail.com

„Kék ég társaság”, fotóarchívum

Tekavča Ograda, Grahovo, Szlovénia | Turistafarm: étterem, szállás, gazdálkodás

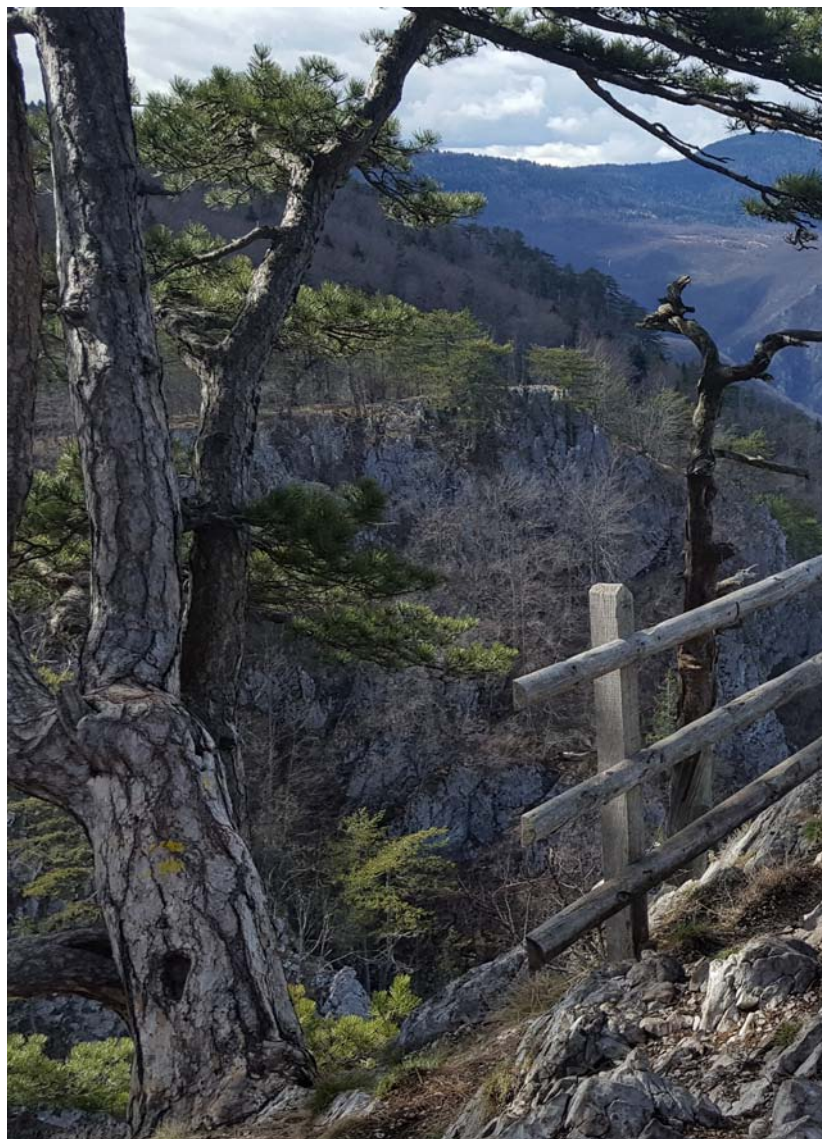
A „Tekavča ograda” egy 1997-ben hagyományos stílusban megépített turistafarm. A farm szállást (19 ágyat), kempinget és a helyiek biokertjéből származó terményeket felhasználó, házilag készített ételeket kínál a látogatók számára. Emellett információt nyújtanak a parkról, kerékpárt lehet kölcsönözni tőlük és tájékoztatást adnak a környékbeli nevezetességekről.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: A zöldségeket rovarirtószerek alkalmazása nélkül termesztik és többféle növényt termesztenek, jobbra kézi erővel. A regionális parkból gyógynövényeket, erdei gyümölcsöket és gombákat gyűjtenek; az itt termesztett terményekből és a parkban gyűjtött növényekből lekvárt, italokat és teákat készítenek, amelyek a természetes termékek minőségének és értékének közvetítése céljából a turisták számára is elérhetővé tesznek.

A siker tényezői: A házilag termesztett élelmiszereket a Notranjska régió specialitásainak elkészítéséhez használják. A „Tekavča ograda” vonzó kínálatot állít össze, aminek alapját a helyi ételek és biotermékek adják.

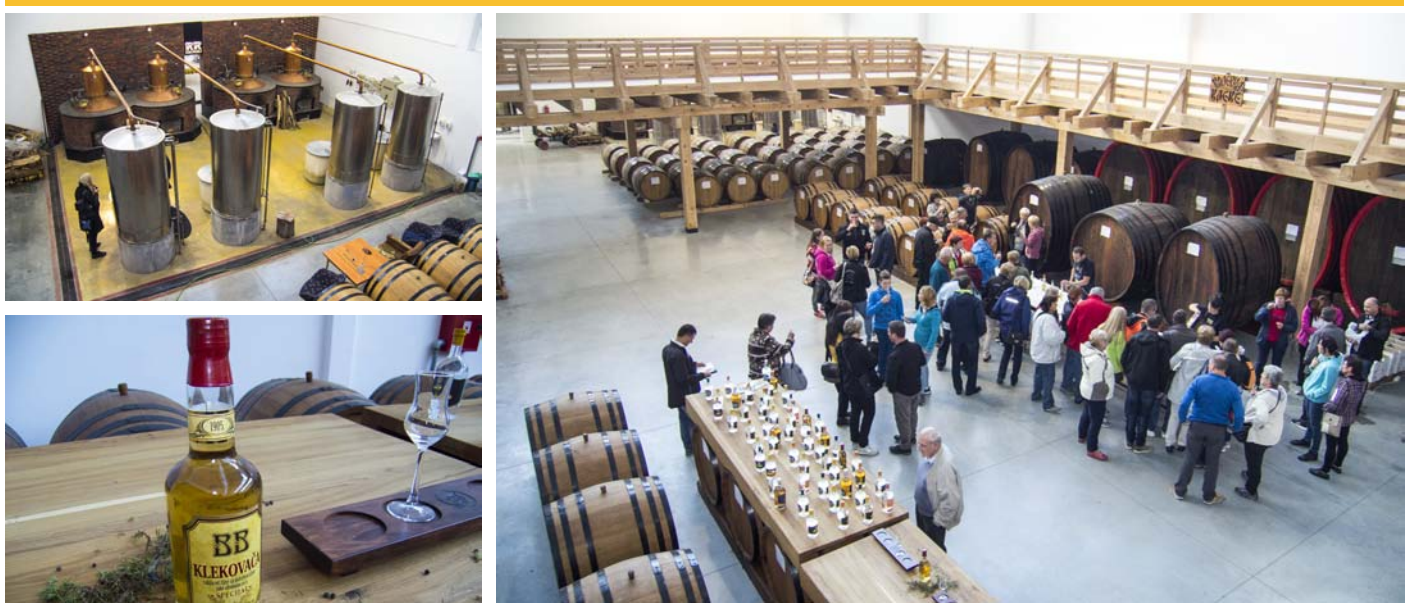
TARA NEMZETI PARK

A Tara Nemzeti Park Szerbia nyugati részén húzódó hegység, területe közel 25.000 hektár. A karszt-fennsíkot számos szurdok és hasadék szabdalja. A Tara Nemzeti Park tipikus erdős terület, főként fenyő-elegyes erdőkkel, amelyek olyan bennszülött fajoknak ad otthont, mint a szerb lucfenyő vagy Pančić-szőcske. Emellett több régészeti lelőhely és a neolitikumtól egészen napjainkig tartó időszakból származó műemlék található a parkban. A helyi vállalkozások elsősorban erdőgazdálkodással, fafeldolgozással foglalkoznak, míg a turisztikai ágazat, méz és gyümölcspálinka előállítás további lehetőségeket kínál a régió gazdasági fejlesztésére.

Banjiska Stena – a régió leghíresebb és legszebb kilátópontja, Tara Nemzeti Park, Szerbia - Edmir Prašović ©

BB Klekovača d.o.o, Bajina Bašta, Szerbia | Alkohol lepárló

A BB Klekovača szeszfőzdét 1953-ban alapították. Ez Szerbia legrégebbi, ma is működő lepárlója, ami a régió szerte gyűjtött borókabogyót tartalmazó szilva brandy-ről híres. A brandyt hagyományos receptek alapján Bajina Baštában, a Tara-hegység közelében állítják elő. A vállalkozás hét főt foglalkoztat, kb. 200.000 liter kiváló minőségű brandy gyártása folyik itt folyamatosan. Tizenegy különböző brandyt értékesítenek a boltokban, italboltokban és éttermekben Szerbia-szerte, bizonyos mennyiséget pedig exportálnak.

Biodiverzításra gyakorolt hatás: A szeszfőzde a régióban 150 éve termesztett regionális szilvafajtát dolgozza fel és támogatja a biodiverzitás megőrzését. Szinte az összes felhasznált gyümölcsöt helyben termesztik.

A siker tényezői: A BB brandyhez a nyugat-szerbiai régió legjobb gyümölcsseit válogatják ki. A BB Klekovača nemcsak a saját gyümölcsbrandy készítésével foglalkozik, hanem kóstolókat, kirándulásokat és szállást is kínál. A szeszfőzde számos díjat nyert már Szerbiában és külföldön. A vállalkozás a Tara-hegyvidéket földrajzi címkéként használja fel hirdetésében: új szlogenjük: a „A Drina szíve – a Tara lelke”. A termék regionális karakterének hangsúlyozása érdekében a weboldalon a parkról készült fényképek láthatók és a termék logója egy medve.

Gorštak d.o.o., Bajina Bašta / Braneškopolje, Čajetina, Szerbia | Fafeldolgozás

A Gorštak egy fafeldolgozó vállalkozás 75 alkalmazottal, amit eredetileg a nemzeti parkon belül létesítettek 1991-ben. A Gorštak pellet, faházak és bútorok készítésével foglalkozik. A faanyag kevesebb, mint harmada származik a Tara Nemzeti Parkból, több mint felét Nyugat-Szerbiából, egy kis részét pedig Boszniából importálják.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: A Gorštak FSC-tanúsítvánnyal rendelkezik, ebből következően célja az erdei erőforrások fenntartható felhasználása. A pelletet fahulladékból készítik kémiai adalékanyagok hozzáadása nélkül. A vállalkozás részt vesz a Tara és Zlatibor hegyvidéki területek újraerdősítésére irányuló tevékenységekben; ezeken a területeken az utóbbi néhány évben magánterületekre telepítettek ismét erdőket.

A siker tényezői: A cég kisvállalkozásból mára elismert vállalkozássá nőtt azáltal, hogy jelentős erőket fektetett be a termelési folyamat és a minőség fenntartásába és javításába. Megbízhatóságukkal és professzionális termékek biztosításával nagy hangsúlyt helyeznek a vásárló-központúságra.

ŽUMBERAK- SAMOBORSKO GORJE NATÚRPARK

A Horvátország észak-nyugati részén húzódó natúrpark 34.200 hektár területű mozaikos tájon helyezkedik el. Hagyományos falvak, mezők, rétek, gyümölcsöskertek és erdők találhatóak itt, ahol a Dinári-hegység, az Alpok és a Pannon-síkság sajátosságai találkoznak. Ezek a jellemzők biztosítják a vidék változatos flóráját és faunáját. Az ősidők óta kereskedelmi utakkal átszelt Žumberak-hegység mindig a kulturális sokszínűség helyszíne volt. A erdősített településeket, temetkezési helyeket, szakrális építményeket és az emberi tevékenységek más emlékeit feltáró, gazdag régészeti lelőhelyek az őskor, római kor, középkor és a legújabb kor mindennapjainak nehézségeiről mesélnek. A legkülönlegesebb kulturális hatás a 16. században ott élő (leginkább) ortodox keresztény uszkók nevéhez fűződik, akik a népsűrűség, táji változatosság, gazdasági fejlődés, szokások és hiedelmek nyomait hagyták hátra az utókornak.

Kilátás a Mirzlo medencére a Zumberak-Samoborsko gorje Natúrparkban, Horvátország - Romeo Ibrisević ©

B&B Podžumberak, Kostanjevac, Horvátország | Turizmus, kertészet

A „B&B Podžumberak” családi vállalkozásban működtetett agroturisztikai gazdaság, ahol a szállóvendégek számára olyan növényeket termesztenek, melyekből hagyományos házi ételeket szolgálnak fel. Számos szolgáltatást kínálnak, pl. csatlakozni lehet hozzájuk a napi tevékenységeik során (kertgondozás, zöldség- és gyümölcsfeldolgozás, bogyók begyűjtése, pálinkafőzés, szalmagyűjtés), a réteken és erdőkön keresztül vezető, szervezett sétatúrákon vagy kerékpáros programokban. A látogatókat tájékoztatják a védett területről, továbbá reklámanyagokat és térképeket osztanak számukra.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: A vállalkozás által kínált összes élelmiszert hagyományos módon, rovarirtó szerek használata nélkül állítják elő. Az őshonos fajták extenzív termesztése és az élelem tradicionális előállítása hozzájárul a helyi biodiverzitás megőrzéséhez és értékeléséhez. Ezt támogatja továbbá az a tény, hogy a hús- és

tejtermékeket a helyi gyártóktól vásárolják, ezáltal ösztönzik a gyepkezelését, fenntartását.

A siker tényezői: A látogatók aktívan részt vehetnek a farmon végzett összes tevékenységben. Ilyen módon megismerik a hagyományos élelmiszergyártást, magukévá teszik a terület kultúráját.

Etno kuća pod Okićem, Klake, Horvátország | Turizmus és vendéglátás

Az Etno kuća pod Okićem („Tájház az Okić erődítmény alatt”) egy családi vállalkozás, ami számos szolgáltatást nyújt a turistáknak és a helyieknek. A szálláshelyet és kempinget üzemeltető Slakoper család kínálatában szerepel a túravezetés gyermekeknek, oktató foglalkozások, mint pl. a kenyérsütés hagyományainak megismertetése. A társasági összejövetelekhez az autentikus vidéki parasztházban kínálják a helyben készült élelmiszereket.

Biodiverzitásra gyakorolt hatás: Az étteremben kínált élelmiszereket, úgymint a gyümölcsöket, zöldségeket, sajtot, bort, gyümölcspálinkát (rakija), kenyeret, sós (füstölt) húst helyben, helyi termelőktől vásárolják. Mivel a ház a natúrpark határán található, ők tájékoztatják a vendégeket a védett területről, reklámanyagokat és térképeket terjesztenek. A natúrpark által kínált egyes oktatási eseményeket a tájházban tartják meg.

A siker tényezői: A tájház a hagyományos helyi látnivalók gyűjteményét mutatja be, ami élénk bizonyítéka a vidéki élet tradicionális módjának. Az említett gyűjtemény, valamint a tradicionális élelmiszerek segítik megőrizni a kulturális hagyományokat.

6. Következő lépések - intézkedés – hogyan kezdjük el?

Ez a kiadvány csak az első lépés a biodiverzitást támogató vállalkozások létrehozása és segítése felé a hét vizsgált területen. Az ECO KARST projekt keretein belül az elkövetkező hónapokban további lépéseket tervezünk annak érdekében, hogy hozzájáruljunk a régiók fenntartható fejlődéséhez.

A biodiverzitás-barát vállalkozásokról és helyi ökoszisztéma rendszerekről szóló műhelyfoglalkozások

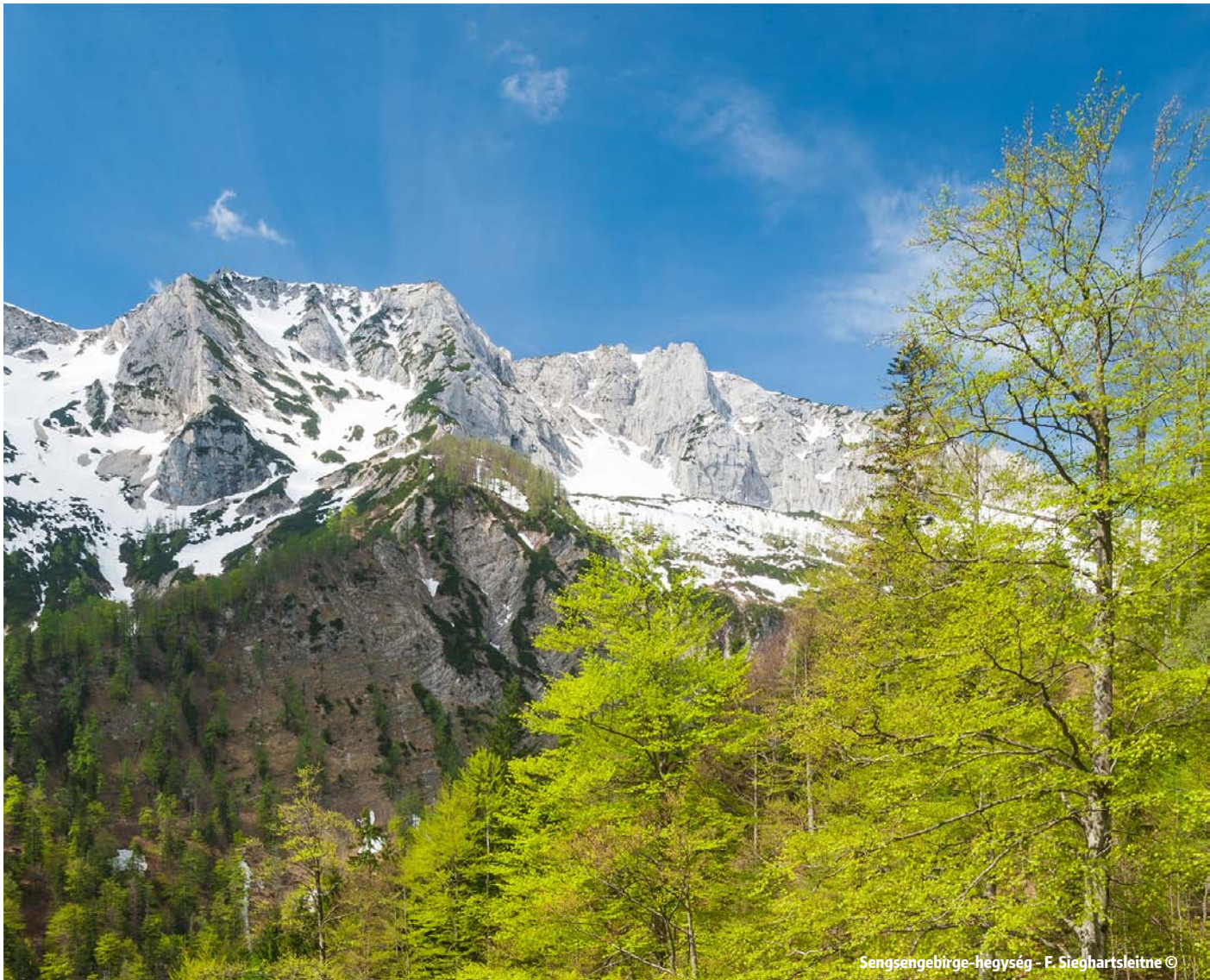
A különféle műhelyfoglalkozásokon a helyi vállalkozók, szervezetek és hatóságok számára lehetőség nyílik arra, hogy a meglévő ökoszisztéma-szolgáltatások alapján új biodiverzitás-barát vállalkozások lehetőségeit vitassák meg. Megbeszéljük az új vállalkozások alapítására, illetve a már meglévő cégek további fejlesztésére irányuló, kézzelfogható lépéseket és cselekvési terveket dolgoznak ki.

Környezetbarát vállalkozó képzés

A helyi vállalkozók támogatása érdekében az ECO KARST projekt mind a hét vizsgált projektterületen környezetbarát vállalkozói képzést kínál. A képzés keretében szakemberek gyakorlati tippeket és értékes ismereteket adnak át a meglévő és az új vállalkozások alapítói számára.

Biodiverzitás-barát vállalkozás díj

Az ígéretes vállalkozói kezdeményezések elismerésére és népszerűsítésére mind a hét projektterületen támogatjuk a biodiverzitás-barát vállalkozásoknak járó díj kiosztását. A díjat odaítélő zsűri helyi érdekelt felekből és a projekt szakértőiből áll. Kizárólag a vizsgált régiókban működő vállalkozások vehetnek részt ebben a programban. Amennyiben a fenti projekttevékenységek felkeltették az érdeklődését, kérjük, lépjen kapcsolatba a helyi projektpartnerrel, a Bükk Nemzeti Park Igazgatósággal (titkarsag@bnpi.hu) vagy a projekt vezető partnerével, a Szlovén Erdészeti Szolgálattal (Slovenia Forest Service).

7. További példák biodiverzitás- barát vállalkozásokra

Biogazdálkodás és ökoturizmus

Sapoori di Bea; Abruzzo, Olaszország

A Majella Nemzeti Parkban működő családi vállalkozás; ősi gabonaféléket természetek hagyományos technikák alkalmazásával; környezetvédelmi oktatást tartanak gyermekek számára; a látogatóknak helyben termesztett alapanyagokból készült élelmet kínálnak.

www.saporidibea.it/en/agriturismo/

Vadon élő gyógynövények gyűjtése

Plantamell; Svrljig, Szerbia

Helyi növényeszedőket foglalkoztató családi vállalkozás. A gyűjtők több mint 100 különféle vadon élő növényt és gyógynövényt gyűjtenek be több mint 500 km² ritkán lakott és intenzív mezőgazdasági, illetve ipari tevékenységtől mentes területről; 'Fair Wild' szabvány tanúsítvánnyal rendelkezik, ami tanúsítja a vadon élő termékek fenntartható és méltányos begyűjtését.

www.fairwild.org/news/2017/8/14/wild-about-rose-hips-in-serbia-newly-certified-ingredients-o.html

Gyógybalzsam gyártás

Karelia Arctic Oy; Helsinki, Finnország

Gyógyhatású balzsam készítése fenyőgyantából évszázados recept alapján; a fenyőgyanta begyűjtése során nem sérülnek a fák, mivel nem használnak nehéz eszközöket; az erdőtulajdonos részesül az anyagi javakból, ezáltal támogatják az erdők fenntartható kezelését.

www.pihqa.com/en/

Sógyártás és -feldolgozás

Soline Pridelavasoli; Portorož, Szlovénia

A sót teljes egészében természetes kristályosítás útján vonják ki a Sečovlje Salina Nemzeti Parkban; a munkát kézzel, korabeli eszközök használatával végzik; a bőrápolási termékeket közvetlenül a helyi gyógyfürdőben kínálják, illetve világszerte exportálják.

www.soline.si/en/shop

Hús- és állati eredetű termékek gyártása, feldolgozása és forgalmazása

Bäuerliche Erzeugergemeinschaft Schwäbisch Hall, Németország

A régióban működő mezőgazdasági vállalkozásokat, vágóhidat, tejüzemet, éttermet és boltokat felelő nagy szövetkezet, ami a régióban antibiotikumok és genetikailag módosított növények felhasználása nélkül előállított hússal és állati eredetű termékekkel dolgozik; az egyik gazdálkodó a kihalás szélén álló, régi disznófajtát ismét meghonosította a régióban.

www.besh.de

Párlatok gyártása és kereskedelme

Stählemühle; Eigeltingen-Münchhof, Németország

Többféle gyümölcsből, bogyókból, gyógynövényekből és zöldségekből készített egyedi és drága párlatok és szeszes italok; az erdőkből kis mennyiségben gyűjtött ritka fajok feldolgozását és értékesítését is végzik.

www.staehlemuehle.de/de/index.php

Kiváló minőségű élelmiszerek értékesítése

Genusshandwerker; Düsseldorf, Németország

Európa minden részéről származó kiváló minőségű és speciális termékek online kereskedője; az online bolton keresztül ritka vagy hagyományos fajokat lehet vásárolni; CO₂-kibocsátási kompenzáció a környezet-barátabb értéklánc számára.

www.genusshandwerker.de/Produzenten/

Német bioszféra rezervátumokból származó organikus termékek értékesítése

Vivasphera; Petersberg, Németország

A németországi bioszféra rezervátumokból származó biotermékek; minden termék hozzájárul egy specifikus faj megőrzéséhez, amit szakemberek követnek nyomon; a termékeket nagykereskedőkön, bioboltokon és csemegeüzleteken keresztül forgalmazzák.

www.vivasphera.de

Kávézó/étterem

Muir Woods Trading Company;
Mill Valley, Egyesült Államok

A Muir-erdőben, a kaliforniai Nemzeti Emlék hely területén működik; helyi élelmiszert kínál; vízmegőrzési, energiacsökkentési, hulladékkezelési és újrahasznosítási technikákat valósít meg a park erőforrásainak támogatása érdekében.

<http://muirwoodstradingcompany.com/think-green/>

Vörös kánya etetés

Girgin Farm; Rhayader, United Kingdom

A farm az 1990-es években kezdte a vörös kánák etetését, amikor ezek a madarak nagyon megritkultak az Egyesült Királyságban; így segítették a faj megőrzését és napjainkban naponta mintegy 500 állatot etetnek; az etetést megtekintő látogatók díjat fizetnek; a farm három főt alkalmaz.

www.gigrin.co.uk

Ökoturizmus

Green Visions; Szarajevó, Bosznia-Hercegovina

Hegyí sétákat és túrákat kínáló ökoturisztikai és környezetvédő csoport; úttörő Bosznia-Hercegovinában; elkötelezetten támogatja a hegyvidék természeti és kulturális örökségének megőrzését; szállást általában a falusiak házaiban és hegyi házikókban biztosítanak. Az ellátás a helyiek által készített hagyományos és biotermékekből áll.

www.greenvisions.ba

Ökoturizmus

Limes Farm; Ludham, Egyesült Királyság

A „Természetbarát Turisztikai Díjjal” elismert nyaralóházak; számos erőfeszítést tesznek a környezetbarát jelleg fejlesztésére: napelemek felszerelése, rovarházak és fészkelő dobozok kihelyezése (denevérek, baglyok és fecskék számára), vadvirágos területek, látogatónként £1.00 önkéntes adománnyal lehet hozzájárulni a "Love the Broads" szervezet munkájához, ami a táj- és természetvédelem támogatására gyűjt adományokat a nemzeti parkban.

www.limesfarmholidays.co.uk/About/Green-Credentials/

Szószedet

Biodiverzitás-barát vállalkozás	A biodiverzitás-barát vállalkozás olyan tevékenység (vállalkozás) mely hasznot termel a biológiai sokféleség védelméből és annak fenntartható használatából (IUCN, 2009)
Biológiai sokféleség	Biológiai sokféleség a bármilyen eredetű élőlények közötti változatosságot jelenti, beleértve többek között a szárazföldi, tengeri és más vízi-ökológiai rendszereket, valamint az e rendszereket magukban foglaló ökológiai komplexumokat; ez magában foglalja a fajokon belüli, a fajok közötti sokféleséget és maguknak az ökológiai rendszereknek a sokféleségét (Biológiai Sokféleség Egyezmény, 1992)
Edényes növények	Edényes növényfajok közé tartozik minden fejlett szállítószóvettel rendelkező növény. Példaként hozhatók az ide tartozó fák, virágok, fűfélék és liánok. Az edényes fajok fejlett gyökér-, szár- és szállítórendszerrel rendelkeznek.
Ellátó szolgáltatások	Olyan anyagi jellegű termékek sorolhatók ide, mint az élelmiszer, magvak, gyümölcsök, üzemanyagok, rostok (fa, gyapjú), gyógynövények, természetes orvosságok, díszítő anyagok (virágok, kagylók) stb.
Élőhely	Olyan hely vagy helytípus, ahol egy élőlény vagy populáció a természetben előfordul (Biológiai Sokféleség Egyezmény, 1992)
Fajok	A biológiai fajkonceptió szerint egyazon fajba olyan egyedek tartoznak, melyek képesek egymással szaporodni és így szaporodóképes utódokat létrehozni.
Fauna	Egy meghatározott terület állatfajainak összessége. (Biológiai Sokféleség Egyezmény, 1992)
Felelős Erdőgazdálkodás Tanács (FSC) minősítése	Az FSC minősítés célja az erdőterületek védelme, azáltal, hogy a fakitermelés és az erdő(újra)telepítés folyamán érvényesül a biodiverzitás és az ökológiai egyensúly fenntartása, valamint biztosított legyen az érintett területeken a helyi dolgozók és a lakosság jogainak és érdekeinek érvényesülése is.
Flóra	Egy meghatározott terület növényfajainak összessége. (Biológiai Sokféleség Egyezmény, 1992)
Hagyományos mezőgazdaság	A hagyományos mezőgazdálkodás során olyan vetőmagokat használnak, melyek genetikai tulajdonságait a hagyományos nemesítési folyamatok módosították (kizárva a biotechnológiai módszereket). Számos hagyományos nemesítési eljárás már évezredek óta alkalmazott, melynek eredményeképpen a növények gyorsabb növekedésre, magasabb hozamra képesek, a betegségekkel és kártevőkkel szemben jobb ellenállóképesség jellemzi őket, vagy nagyobb magokat és edesebb gyümölcsöket hoznak. (USDA, 2015)
Idegenhonos fajok	Inváziós idegen fajok alatt azon fajokat értjük, melyek természetes előfordulási területükön kívülre történő véletlen behurcolásukat vagy szándékos betelepítésüket követően, képesek ott megtelepedni, illetve tért hódítani, veszélyeztetve ezáltal az őshonos életközösségek ökológiai egyensúlyát (Biológiai Sokféleség Egyezmény, 1992). Az inváziós fajok esetében egyre több helyen a magyarosabb "özönnövény" vagy "özönfaj" kifejezést használják.
Kaszáló gyümölcsösök	Kaszáló gyümölcsösök alatt olyan művelési módot értünk, amikor a magas növekedésű gyümölcsfák elszórtan állnak gyepterületeken, legelőkön vagy utak mentén. Azáltal, hogy a fák ritkán állnak, lehetővé válik másféle hasznosítás is a területen (pl. legeltetés, rétgazdálkodás). A kaszálógyümölcsösök ökológiai értékei a tájképi értékekkel együtt megőrzendők. (www.rabenhorst.de)
Külterjes mezőgazdaság	A mezőgazdasági termelés azon formája, amikor a gazdaság kis munkaerő- és tőkebefektetéssel használja a termőterületet. A terméshozam a külterjes mezőgazdaság során nagyban függ a talaj termőképességétől, a terepi adottságoktól, az éghajlattól és a víz hozzáférhetőségétől. (www.britannica.com)
Kulturális szolgáltatások	Az ökoszisztémák által nyújtott olyan nem materiális javak sorolhatók ide, mint a spirituális gazdagodás, az inspiráció, a relaxáció, a társadalmi kapcsolatok, a kulturális örökség, az esztétikai élmények és az ökoturizmus.

Méltányos kereskedelem	A méltányos kereskedelem egy olyan transzparens kereskedelmi kapcsolat, amely párbeszédre és megbecsülésre alapul. Nagyobb egyenlőséget teremt a nemzetközi kereskedelemben. Hozzájárul a fenntartható fejlődéshez azáltal, hogy jobb feltételeket kínál és biztosítja a termelők és dolgozók jogait. (WFTO, 2018)
Növényvédőszer	A növényvédőszer alatt olyan szereket értünk, melyek megelőzik, elpusztítják vagy szabályozzák a káros szervezeteket és betegségeket, illetve megvédik a növényeket, növényi termékeket a termelés, a tárolás és a szállítás során. A fogalom többek között felöleli a növényvédőszereseket, a gombaölő szereket, a rovarirtókat, a növekedés szabályozókat és a biocidokat (Európai Közösség)
Ökoszisztéma	Az ökoszisztéma a növények, állatok, mikroorganizmusok és a természetes környezet együtt létező, összetett és dinamikus egysége, amelynek részei egymásra utaltak. (Biológiai Sokféleség Egyezmény, 1992).
Ökoszisztéma-szolgáltatások	Az ökoszisztémából származó hasznokat értjük alatta. Ide sorolhatók az ellátó szolgáltatások, mint az élelmiszer és a víz, a szabályzó szolgáltatások, mint az árvizek-, a kiszáradás elleni védelem és a termőföldek leromlásának szabályozása. A támogató szolgáltatások alatt értjük például a talajképződést és a tápanyagok körforgását és végül a kulturális szolgáltatásokat, ahová a rekreáció, a spirituális, vallási és egyéb nem anyagi természetű javak tartoznak. (Millennium Ecosystem Assessment)
Organikus tanúsítvány	Organikus tanúsítvány alatt olyan nemzetközileg elfogadott védjegyrendszert értünk, melynek célja annak igazolása, hogy a mezőgazdasági vagy az élelmiszer termékek a víz és a talaj védelme mellett kerültek előállításra, a biológiai sokféleséget támogatva, felelősen az energia felhasználására és a természeti erőforrásokra. (www.bureauveritas.com)
Őshonos fajok	Egy adott területen vagy régióban természetesen előforduló növény- és állatfajok sorolandók ide. (Biológiai Sokféleség Egyezmény)
Polikultúra	A polikultúra az egy időben, ugyanazon a területen különböző növények termesztését illetve azok vetésforgóját jelenti. Ez a gazdálkodási mód, nagyobb munkaerőigénnyel jellemezhető a monokultúrával szemben, viszont sokkal kedvezőbb a talaj és a környezet kímélete szempontjából.
Sovány gyepek	Olyan gyepek, melyek elsősorban üde, tápanyag-szegény, gyakran tözezes talajon alakulnak ki a boreális, a dombvidéki és a sztyepp zónában. Ide tartoznak a kékperje vagy a szőrű uralta sovány gyepek. (EUNIS élőhelyosztályozás)
Szabályzó szolgáltatások	A szabályzó szolgáltatások az ökoszisztémák azon tulajdonságára és folyamataira épülnek, amelyek képesek az emberi életet biztonságosabbá, kiszámíthatóvá, élhetőbbé tenni. Példaként említhető az éghajlat-szabályozás, az árvíz és erózió elleni védelem vagy a beporzás.
Természetvédelmi területek	A természetvédelmi területek olyan egyértelműen meghatározott, földrajzilag lehatárolható területek, melyek célja és kezelése jogi és egyéb hatékony eszközökkel a természet védelmének biztosítása, ideértve az ökoszisztéma szolgáltatásokat és a kulturális értékeket is. A védett területek lehetnek állami és magántulajdonban is. (IUCN, 2008)
Vadonélő fajok	Olyan szervezetek (állat- és növényfajok és gombák) melyek a természetben élnek és szaporodnak és nem kerültek természet és tenyésztés alá. (Biológiai Sokféleség Egyezmény, 1992)
Vadvirágos rét	Általában szénatermő gyepek, ahonnan a legelő állatfajokat tavasszal visszahajtják, melynek következtében a gyepek regenerálódni tud, mely legtöbbször a virágos növények megjelenésében is megmutatkozik. Ezek a rétek növénytanilag szempontból legtöbbször igen gazdagok és számos kiemelt jelentőségű gyeptípust foglalnak magukba, úgy mint síkvidéki mészkerülő, semleges vagy mészkedvelő gyepeket. Ez a virággazdagság egyszerre jelent esztétikai élményt, másrészt pedig ökológiai jelentőséggel is bír.
Védett / veszélyeztetett fajok	Olyan gomba, növény- és állatfajokat sorolunk ide, melyek veszélyeztetettségük miatt nemzeti védelmet kaptak vagy nemzetközi egyezmények biztosítják védelmüket (lásd IUCN Vörös Lista, a vadon élő állat- és növényfajok kereskedelmét szabályzó CITES lista)

Interreg

EUROPEAN UNION

Danube Transnational Programme

ECO KARST

NATIONALPARK
KALKALPEN

MTA
ÖKOLÓGIAI
KUTATÓRÖZPONT

NATIONAL
PARK
TARA

NOTRANJSKI
REGIJSKI PARK

Global
Nature
Fund

ŽUMBERAK
SAMOBORSKO
GORJE

CENER

REPUBLIC OF SLOVENIA
MINISTRY OF AGRICULTURE,
FORESTRY AND FOOD

CANTON SARAJEVO
Ministry of Physical Planning,
Construction and Environmental
Protection

Az ebben a kiadványban található információk és állásfoglalások nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió / Duna Transznacionális Program hivatalos álláspontját. A Bizottság semmilyen felelősséget vagy kötelezettséget nem vállal az e dokumentumban foglalt vagy említett információk és adatok tekintetében. Sem az Európai Unió / Duna Transznacionális Program intézményei és testületei, sem a nevükben eljáró személyek nem tehetők felelőssé az abban foglalt információk felhasználásáért.

A projekt az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával valósul meg.
www.interreg-danube.eu/approved-projects/eco-karst